

Debatt inom engelsk socialism

Labourregimen 1945—1951 framstår efter hand, trots alla missgrepp, som en av de stora reformperioderna i brittisk politik. Det mesta som gjordes har tyst eller öppet av det stora flertalet erkänts som värdefullt och bestående. Detta gäller självfallet den stora socialförsäkringsreformen, som förberetts redan under kriget och i sina huvuddrag genomfördes i allmän enighet. Det gäller också huvudparten av socialiseringsåtgärderna. Ingen funderar nu på att återföra exempelvis järnvägarna eller kolindustrin i privat ägo. Vad som möjligen inom dessa områden kan göras är att genom decentralisering och andra ändringar i förvaltningen ge större utrymme åt initiativ och differentiering.

Vad skall labour nu verka för? Den livliga debatt som förts under det senaste året — utan jämförelse den mest öppna och inträngande som äger rum inom något socialistiskt parti — har sin utgångspunkt i känslor av seger, vilja till fortsatt aktivitet och osäkerhet om vad man bör göra. I den första uppsatsen i den i höstas utgivna New Fabian Essays förklarade Crossman, som visserligen hör till Bevangruppen, att den engelska socialismens mål syntes vara nådda, för att därefter söka konstruera en ny "socialistisk filosofi" av synnerligen vag beskaffenhet. Hans inlägg är representativt såtillvida som sökandet efter ett program är ledmotivet i diskussionen. Till en viss grad beror detta tveksamma och sökande på att de syften som klart formulerats är realiserade. Men det beror också på att vad som gjorts inte från alla synpunkter motsvarar de förhoppningar med vilka man gick till verket. Framför allt har den gamla eldande tron på att socialiseringen i och för sig skulle stimulera arbetarna och arbetslusten måst överges. Det motiv som hr Wigforss så ofta framfört hos oss — det gemensamma ägandets glädje — har enligt samstämmiga uppgifter inte den kraft man väntat. Arbetarna blir inte nöjdare därför att deras företag övertas av staten, av "dem själva", det är trygghet och en hygglig standard som intresserar dem. Inte heller har erfarenheten besannat tanken att statsdrift skulle vara mera effektiv än privatdrift.

Den paroll som i den nu pågående debatten — i New Fabian Essays, i de viktiga inläggen i senaste numret av The Political Quarterly, i tidskriften Socialist Commentary — starkast framträder är jämlikheten. En viss utjämning har ägt rum, mera i fråga om inkomster än

förmögenhet, framhålles det, men denna utjämning är inte tillräcklig för att skapa "det klasslösa samhället". På den punkten möter den gamle professorn och inspiratören Tawney de yngre teoretiker som om ett par år hoppas vara vid makten, män som Gaitskell, Strachey och Jenkins. Denna utjämning skall ske på tre vägar, skriver Gaitskell, representant, väl att märka, för den moderata majoriteten inom partiet. De särskilda utgifterna för representation måste skäras ned — det är förvånande att denna sak anses vara av sådan betydelse att den framförs som en huvudlinje i detta sammanhang. Undervisningen, speciellt den högre, måste göras mera tillgänglig och därmed mera lika för alla. Och främst måste den arbetsfria inkomsten, och den egendom på vilken den bygger, ytterligare begränsas. Detta är huvudpunkten. Högre inkomstskatter kan, framhäver Gaitskell och Strachey, blott i ringa utsträckning komma i fråga och är i varje fall utan större effekt för utjämningen.

Hur skall då denna linje förverkligas? Medlen är närmast högre arvsskatter, dvs. en successiv socialisering, och direkt förstatligande. Det intressanta är att fortsatt socialisering — av exempelvis skeppsvarv, kemisk industri, textilindustri enligt Strachey — krävs främst från jämlikhetens synpunkt.

Visserligen skall socialisering inte ske utan ersättning till ägarna, men vad ägarna får kan småningom indras genom beskattningen. Det patos för jämlikhet som uppstår dessa resonemang är tilltalande. Men det är förbluffande att dessa socialiseringsaktioner, med de svårigheter och det hot för den politiska friheten som de medför, skall propageras för att något större jämlikhet skall kunna nås — att betydande skillnader i inkomst under alla förhållanden måste bevaras tycks man vara ense om. Man spårar programnöd och argumentbrist i det intensiva hävdandet av detta enda motiv.

Striden mellan majoriteten och bevaniterna har under den senaste tiden inte bjudit på något nytt eller sensationellt. Är det främst en personlig konflikt, en motsättning mellan moderation och radikalism, en skillnad i utrikespolitisk inställning — de frågorna besvaras högst olika. I varje fall blir striden till stor del en strid om organisationer och organisatoriska frågor; medan majoriteten stöder sig på de stora fackföreningarna, väddar Bevan till de socialistiska lokalföreningarna och anser sig därmed representera den stridande, passionerade eliten mot den tunga massan av arbetare som genom yrket och fackföreningen automatiskt förs in i partiet. Att Bevans allmänt radikala, ehuru konkret föga utformade hållning vinner terräng lär de flesta erkänna. Den debatt som berörs och den aktivisering av de moderata grupperna som den tyder på är en framgång för Bevan, även om ledningen på detta sätt bevaras i den krets som i Attlee har en respekterad men något färglös centralfigur och i de stora fackföreningarna de röstmassor som ger seger vid partikongresser och val.

Franklin D. Engelbuhl

5/4 - 19/5

April 5 48. 1k

S. a 5